

Ляшенко К. І., Ляшенко В. В. Вплив музики на духовно-фізичний розвиток молодший школярів / К. І. Ляшенко // Актуальні проблеми фізичного виховання молоді : теорія і практика : зб. матеріалів Відкритої Всеукр. наук.-практ. конф. за участю країн СНД (6 квітня 2011 р., м. Лисичанськ) / за заг. ред. Т. Т. Ротерс. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – С. 199-205

УДК 613+615.8+796

Ляшенко К. І., Ляшенко В. В.

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ДУХОВНО-ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті подані основні характеристики впливу музики на духовно-фізичний розвиток молодший школярів, окреслений процесу впливу музики на уроках фізичної культури, спортивних святах, фізкультхвилинках, годинах здоров'я для гармонійного розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: музика, фізичний розвиток, гармонія.

Постановка проблеми. Вагома роль в фізичному вихованні учнів належить фізкультурним заходам у режимі навчального дня школи. Головними з них є: щоденна гімнастика перед уроками, фізкультурні хвилинки, які проводяться вчителями під час уроків для попередження втомлення дітей, та організоване проведення перерв.

Головними чинниками всебічного розвитку, перш за все, є розвиток усіх видів діяльності людини та вміння використовувати їх у повсякденному житті. Ступінь їх вираженості визначається багатьма чинниками, головними з яких є прояв різноманітності змісту, форм, методів і засобів діяльності людини та їх оптимальне поєднання. Використання музики, в руслі моєї теми виступає як засіб впливу на духовно-фізичний розвиток учнів початкових класів для формування рухової активності, відчуття ритму, такту, в обґрунтуванні доцільності та ефективності застосування музичного супроводу на уроках фізичної культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Ознайомившись з досвідом роботи професора кафедри теорії і методики фізичного виховання Ротерс Тетяни Тихонівни, вивчаючи, аналізуючи та узагальнюючи отримані матеріали, мене зацікавила проблема використання музики на уроках фізичної культури в початкових класах, яка є сьогодні актуальною та важливою. Вивчаючи це питання, я познайомилася з досвідом учителів Тернопільщини, які ще в 70-х роках почали проводити фізичні вправи і рухливі ігри на довгих шкільних перервах під музику. Газети та журнали широко пропагували такий досвід з роботи вчителів Білорусії та Прибалтики. Під різними назвами ("ігри та фізичні вправи на подовжених перервах", "година активного відпочинку", "динамічна пауза", "олімпійський урок" і т. ін.) описувались ідентичні, або близькі за організацією, змістом і методикою форми занять фізичними вправами. Бажано, щоб учителі школи були не тільки організаторами, а й активними учасниками годин здоров'я. Робота виконана відповідно навчальних планів для учнів молодших класів таких дисциплін: фізична культура, співи. Матеріали можливо використовувати при організації та проведенні інтеграційних курсів з названих дисциплін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В наукову розробку проблеми впливу музики на фізичний розвиток дитини внесли вагомий внесок багато діячів сучасного мистецтва та фізичного виховання [Ротерс Т.Т., Драганчук В. М., Т. Натансон, Е.Галінська, Х.де ля Мотт-Габер, В.Гусев, К.Леонтєв, В.Медушевський, Печерська Є. П., Новіков В. К.].

У світлі висунутих вимог цікавим засобом може бути музика, яка на сьогодні дуже популярна серед школярів, бо саме музика під час проведення фізкультурхвилинок, рухливих перерв, на спортивних святах, годинах здоров'я, гімнастики позитивно впливає на загальний емоційний стан, підвищує активність школярів на 8 – 12 %, бадьорість, поліпшує поставу, підтримує позитивний настрій, життєву позицію. Саме на уроці всі учні повинні отримати систему фізкультурних знань, рухових умінь і навичок, які складають їх

освітній потенціал у галузі фізичного виховання і спорту. Цього можна досягти лише творчо використовуючи ефективні засоби, форми й методи стимулювання активності школярів до занять фізичними вправами. В процесі підготовки до роботи, проведений аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що на уроці фізичної культури музика може виконувати такі функції: ритмічну, навчально-пізнавальну, фонову, емоційну, виразну. Крім зазначених форм організації фізичного виховання, велике значення має позашкільна та позакласна робота. Позашкільна робота з фізичного виховання сприяє поглибленню та розширенню учбової роботи з фізичного виховання в школах. Вона проводиться у вигляді ігор, прогулянок, екскурсій, походів, занять в групах і секціях колективу фізичної культури, таборів, шляхом організації спортивних розваг, змагань, фізичних виступів та свят. Всі зазначені вище форми організації фізичного виховання молодших школярів доцільно супроводжувати та інтегрувати з музикою. Це допомагає учням під час виконання певних фізичних вправ, а також збагачує їх духовний стан. В результаті більш детального вивчення теми своєї роботи, я впевнилася: якщо навчальні заняття на уроках фізичної культури проводяться з музичним супроводом, вони не тільки забезпечують необхідний мінімум знань та всебічну фізичну підготовку учнів, служать основою для організації всіх інших форм фізичного виховання дітей, а й розвивають відчуття ритму, удосконалюють моторику рухів під час виконання різноманітних вправ.

Формулювання цілей статті. Дана стаття присвячена процесу впливу музики на уроках фізичної культури, спортивних святах, фізкультхвилинках, годинах здоров'я для гармонійного розвитку дітей молодшого шкільного віку. Працюючи над темою статті, ми взяли за мету:

- визначити сутність та структуру розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку, їх можливостей та здібностей;
- виявити дидактичні основи, особливості та вплив музичної діяльності під час проведення фізичних занять;

- дослідити взаємодію музичного та фізичного виховання на розвиток духовно-фізичних якостей молодшого школяра.

Результати дослідження. Основною формою роботи з фізичного виховання дітей шкільного віку є уроки фізичної культури, які проводяться вчителями за державною програмою, в відповідності з учбовим планом школи. Структура уроку фізичної культури включає три частини: підготовчу, основну та заключну. Кожна з них має своє обґрунтування та сприяє рішенню задач уроку. Музика на заняттях фізичної культури робить його захоплюючим та ефективним. Під музику проводяться: ходьба-розминка; вправи для загального розвитку; заключна ходьба. Використання ігор під музику на заняттях з фізкультури підвищує рухливу діяльність на 8 – 12 %, формуються навички ходьби чітким кроком, легкого бігу, ритмічних стрибків, розвиває творчість та орієнтацію у просторі, сприяє розвитку правильної постави. Вагома роль в фізичному вихованні учнів належить фізкультурним заходам у режимі учбового дня школи. Головними з них є: щоденна гімнастика перед уроками, фізкультурні хвилинки, які проводяться вчителями під час уроків для попередження втомлення дітей, та організоване проведення перерв. Урок фізичної культури в школі виступає основною формою духовно-фізичного виховання школярів. На уроці фізичної культури музика виконує певні функції. Ритмічна функція музики спрямована на стимулювання ритміки рухів. Школярі повинні у ритмі музики виконувати різні рухи. При цьому передбачається гармонійне співвідношення ритму рухів школярів з ритмом музики, що проявляється у чіткості, виразності, пластичності тілорухів. Навчально-пізнавальна функція базується на міжпредметних зв'язках з уроками музики та фізичної культури і спрямована на закріплення знань і умінь, які школярі отримали на уроках музики стосовно виконання рухів. Емоційна функція музики сприяє емоційному підйому, настрою, підвищенню інтересу школярів до таких занять, позитивно впливає на почуття школярів. Для цього необхідно підбирати музику з яскраво вираженою сюжетною лінією, а саме: „Ностальгія“, „Стрес“, „Рухи“, „Тема любові“ та ін. Виразна функція музики спрямована на

виховання у школярів творчого виконання фізичних вправ замість репродуктивного. Саме музика допомагає передавати школярам свої почуття та емоції, створюючи руховий образ пори року (зима, літо, весна, осінь); природи (дерева, вітер, вогонь, вода); відобразити рухи та поведки різних тварин, виконувати сучасні танцювальні та національні танцювальні рухи і таке ін. Фонова функція музики спрямована на створення позитивного емоційного фону уроку фізичної культури з метою підйому працездатності школярів. Уроки є лише початком всієї складної системи навчально-виховного процесу, який передбачає заняття протягом шкільного дня, позакласну і позашкільну фізкультурно-спортивну й оздоровчу діяльність. Вивчаючи питання цього напрямку, було проведено дослідження у формі опитування в школі № 9 м. Рубіжне та у школі № 12 м. Лисичанська. Метою дослідження виступало визначення рівня використання музичного супроводу на уроках фізичної культури. Результати дослідження дали можливість стверджувати, що на уроках фізичної культури вкрай рідко використовується музичний супровід, а саме, учні вказали, що музичний супровід використовується в IV класах - 5 %, в III класах – 6,5 %, в II – I класах – 1,7%. Із усіх жанрів музичного супроводу учні шкільного віку віддали перевагу сучасній, швидкій та ритмічній музиці. Виконання різноманітних вправ під ритмічну музику викликає у школярів почуття емоційного підйому (62%), почуття радості (28%), насолоди та задоволення (10%), що, безперечно, має велике естетичне значення в процесі духовно-фізичного виховання школярів.

Висновки. Аналізуючи таку ситуацію можна зробити висновок, що наявні протиріччя між необхідністю проведення уроків фізичної культури з використанням музики та відсутністю такої тенденції у загальноосвітніх школах, негативно впливають на мотиваційну установку та зацікавленість школярів до уроків фізичної культури. За результатами дослідження, а також під час проведення пробних уроків в школі, я впевнилася у доцільності використання музики при виконанні фізичних вправ. Провівши детальну роботу у руслі даної теми можна стверджувати, що музика позитивно впливає

на розвиток школярів, допомагає їм засвоїти якісні характеристики рухів та рухову структуру різних вправ. Музика дає можливість моделювати емоційний стан школярів, впливати на внутрішній світ, вдосконалювати через тілорухи душевні якості.

Перспективи подальших розробок. Дослідження планується провести у напрямку більш досконалого вивчення проблеми впливу музики на активність дітей під час навчально-виховного процесу, застосовуючи набуті знання на педагогічній практиці та у подальшій педагогічній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ротерс Т. Т. Музыкально-ритмическое воспитание и художественная гимнастика: Учеб. пособие для фак-тов физ. воспит. пед. ин-тов.—М.: Просвещение, 1989. **2. Печерська Є. П.** Уроки музики в початкових класах Навч. посібник. - Київ: Либідь, 2001. – 272 с. **3. Шаулин В.Н.** Подготовка младших школьников к самостоятельной деятельности // Физическая культура в школе. — 1991. — № 4,5. — С. 16. **4. Качашкин В. М.** Физическое воспитание в начальной школе.— М.: Просвещение, 1983.